

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง รู้ป้องกัน ปัญหาทางเพศ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๕ เรื่อง การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์
รายวิชา สุขศึกษา รหัสวิชา พ ๒๒๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ หมายถึง โรคที่ติดต่อกันจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง โดยการมีเพศสัมพันธ์ เช่น เอดส์ หูด เริม ซิฟิลิส เชื้อราในช่องคลอด เป็นต้น ซึ่งการรักษาแต่ละโรคนั้นก็แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตาม บางโรคสามารถติดต่อได้ทางอื่น และบางครั้งผู้ป่วยก็ไม่มีอาการให้เห็นอย่างชัดเจนจากภายนอก ดังนั้น จึงควรคิดให้รอบคอบก่อนตัดสินใจประพฤติปฏิบัติตนที่อาจนำไปสู่การติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

๑. สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกเพศ ทุกวัย ทุกชนชั้น
๒. สาเหตุเกิดจากการแลกเปลี่ยนสารคัดหลั่ง ซึ่งอาจไม่ได้มาจากการมีเพศสัมพันธ์เท่านั้น เช่น ทางเลือด ทางน้ำนม น้ำลาย เป็นต้น
๓. เกิดพยาธิสภาพที่อวัยวะเพศและอวัยวะสัมผัสอื่นๆ

สาเหตุ เป็นการติดเชื้อจาก

๑. แบคทีเรีย ได้แก่ แผลริมอ่อน หนองในเทียม หนองในแท้ และซิฟิลิส
๒. ไวรัส ได้แก่ โรคตับอักเสบจากเชื้อไวรัสชนิดบี โรคเริม โรคไวรัสภูมิคุ้มกันบกพร่องหรือโรคเอดส์จากเชื้อเอชไอวี (Human Immuno-deficiency Virus: HIV) โรคหนองไก่ นอกจากนี้ หนองไก่จากเชื้อเอชพีวี (HPV) การติดเชื้อไวรัสโดยทางเพศสัมพันธ์ทางน้ำลาย เลือด การปลูกถ่ายอวัยวะ ปัสสาวะ การตั้งครรภ์ การคลอดลูก และการให้นมบุตร
๓. ปรสิตหรือ พยาธิ ได้แก่ โกลน หรือหิด
๔. โปรโตซัว ได้แก่ โรคช่องคลอดอักเสบจากเชื้อทริโคโมแนต วาจิเนียลิส

เมื่อใด...ควรตรวจเลือด

๑. ก่อนแต่งงาน
๒. เมื่อเริ่มตั้งครรภ์ (ไม่ควรเกิน ๓ เดือน)
๓. เมื่อมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลอื่นโดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย
๔. เมื่อสงสัย หรือมีอาการผิดปกติ

อาการที่คาดว่าจะเป็โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

จะมีอาการแสบ เจ็บ ขณะปัสสาวะ ขาหนีบบวม มีผื่น ตุ่ม ฝี แผล บริเวณอวัยวะเพศ มีเมือกใสหรือหนองไหล

จะรู้สึกเจ็บ เลี้ยวท้องน้อย ขาหนีบบวม หรือเป็นฝี เจ็บปวด คันอวัยวะเพศ มีผื่น ตุ่ม แผล บริเวณอวัยวะเพศ มีตกขาวสี



โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

Sexually Transmitted Diseases

ซิฟิลิส (Syphilis)

สาเหตุ เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย ชื่อ Treponema pallidum

ระยะฟักตัว ประมาณ ๑๐ - ๙๐ วัน

การติดต่อ
๑. โดยการร่วมเพศ
๒. มารดาที่กำลังตั้งครรภ์และติดเชื้อซิฟิลิส ทารกจะติดโรคไปด้วย

อาการ : มีแผลที่อวัยวะเพศ และอาจเกิดที่อื่น แผลไม่เจ็บ ถ้าไม่ได้รับการรักษา ก็หายได้เอง

: มีผื่นขึ้นทั่วตัว ที่ฝ่ามือ ฝ่าเท้า ไม่เจ็บ ไม่คัน ผมร่วง คิ้วร่วง ฯลฯ อาการเหล่านี้จะหายได้เอง แต่เชื้อยังมีอยู่ในร่างกาย ดังนั้นถ้าตรวจเลือดจะพบว่า “เลือดบวก”

: หากปล่อยทิ้งไว้ไม่ได้รับการรักษา โรคจะลุกลามทำลายอวัยวะที่สำคัญของร่างกาย เช่น หัวใจ หลอดเลือด สมอง กระดูก ทำให้ร่างกายพิการ และตายได้

ซิฟิลิสแต่กำเนิด ทารกที่ติดโรคซิฟิลิสจากมารดาทำให้ทารกแท้งหรือตายได้ ทารกบางคนที่รอดชีวิตเมื่อโตขึ้น อาจจะมีตุ่มงูยุง ปากแหว่ง เพดานโหว่ ตาบอด

แผลริมอ่อน (Chancroid)

สาเหตุ เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย ชื่อ Haemophilus Ducreyi

ระยะฟักตัว ประมาณ ๓ - ๗ วัน

การติดต่อ โดยการร่วมเพศ

อาการ ในผู้ชาย จะมีตุ่มหนองเกิดขึ้นที่อวัยวะเพศ ต่อมาแตก เป็นแผลมักมีหลายแผล ขอบไม่แข็ง และไม่เรียบ มีเลือดออก เจ็บปวดมาก บางคนต่อมน้ำเหลืองที่ขาหนีบบวมเป็นฝี เมื่อฝีแตก จะเป็นแผลใหญ่

ในผู้หญิง ส่วนใหญ่จะมีอาการเช่นเดียวกับผู้ชาย แต่ถ้าแผลอยู่ที่ผนังช่องคลอด หรือปากมดลูกก็อาจไม่มีอาการ หรือมีตกขาว ปัสสาวะขัด หรือเจ็บเวลาร่วมเพศ

กามโรคของต่อมและท่อน้ำเหลือง (Lymphogranuloma Venereum)

สาเหตุ เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย ชื่อ Chlamydia Trachomatis

ระยะฟักตัว ประมาณ ๓ - ๓๐ วัน

การติดต่อ โดยการร่วมเพศ

อาการ มีตุ่มหรือเป็นแผลตื้นๆ เกิดขึ้นที่อวัยวะเพศ ซึ่งหายไปเอง ภายใน ๒ - ๓ วันต่อมาต่อมน้ำเหลืองที่ขาหนีบจะบวมเป็นฝีเจ็บมาก ผิวหนังบริเวณที่เป็นฝีจะมีอาการอักเสบ บวม แดง ร้อน บางรายฝีอาจยุบหายไปเอง ภายใน ๒ - ๓ สัปดาห์ หรือเป็นเดือน แต่บางรายฝีอาจแตก มีหนองไหล กลายเป็นแผลเรื้อรัง ลูกกลามจนทำให้ทวารหนัก อักเสบ ตีบตัน ถ่ายอุจจาระไม่ออก

แผลกามโรคเรื้อรังที่ขาหนีบ (Granuloma inguinale)

สาเหตุ เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย ชื่อ Calymmatobacterium Granulomatis

ระยะฟักตัว ประมาณ ๕ สัปดาห์ ถึง ๖ เดือน

การติดต่อ โดยการร่วมเพศ

อาการ เป็นแผลเรื้อรังที่อวัยวะเพศ ขาหนีบ ซอกขา หรือบริเวณ หน้า คอ ปาก

ปัจจุบันยังไม่มีรายงานว่า พบผู้ป่วยโรคนี้นี้ในประเทศไทย

เริมอวัยวะเพศ (Genital herpes)

สาเหตุ เกิดจากเชื้อไวรัส Herpes Simplex Virus

ระยะฟักตัว ประมาณ ๓ - ๑๔ วัน

การติดต่อ โดยการร่วมเพศ และสัมผัสทางเพศกับผู้ป่วย

อาการ มักจะมีอาการแสบๆ คันๆ นํามาก่อนเล็กน้อย แล้วมีตุ่มน้ำใสๆ ขึ้นอยู่เป็นกลุ่ม ต่อมาตุ่มนี้จะแตกเป็นสะเก็ด หายไปได้เอง ภายใน ๑ - ๒ สัปดาห์ บริเวณที่พบบ่อย ได้แก่ ริมฝีปาก อวัยวะเพศชาย ช่องคลอดปากมดลูก ทวารหนัก อาจพบได้ที่ท่อน้ำนม เยื่อบุตา ผู้ป่วยที่ติดเชื้อครั้งแรก จะมีอาการรุนแรงมาก ใช้เวลานานกว่าจะหาย ส่วนผู้ป่วยที่เป็นโรคซ้ำๆ กันหลายครั้งอาการของโรคจะเป็นน้อยหายเร็ว ทารกที่คลอดผ่านทางช่องคลอดของมารดา ที่ป่วยเป็นเริม ทารกจะติดเชื้อจากมารดาได้

สาระ...น่ารู้

มีคำถามบ่อยว่า “เราสามารถติดเชื้อไวรัส เช่น โรคเริม จากการนั่งบนโถส้วมหรือไม่” ในความเป็นจริงแล้วไม่น่าจะเป็นไปได้ เพราะโรคเริมของอวัยวะเพศเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ผ่านการสัมผัสผิวหนังสู่ผิวหนัง ในผู้ป่วยส่วนใหญ่ ไวรัสผ่านเข้าร่างกายทางเยื่อเมือก ได้แก่ ช่องปาก องคชาติหรือทวารหนัก ไวรัสผ่านเข้าร่างกายที่มีรอยแตกหรือฉีกขาด ผู้ป่วยที่เป็นโรคเริมบริเวณอวัยวะเพศมาหลายปีอาจไม่ทราบว่าตนเองเป็นโรคได้ ไวรัสสามารถแพร่กระจายถึงแม้บุคคลติดเชื้อไม่มีแผลของอวัยวะเพศ เนื่องจากไวรัสตายอย่างรวดเร็วในร่างกาย จึงเป็นไปได้ที่จะติดเชื้อผ่านการสัมผัสในท้องถิ่น ผ้าหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ผู้ติดเชื้อใช้

ที่มา: รศ.นท.ดร.สมพล เพิ่มพงศ์โกศล คลินิกสุขภาพชาย โรงพยาบาลรามาริบัติ



หนองใน (Gonorrhoea)

สาเหตุ เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย ชื่อ Neisseria Gonorrhoeae

ระยะฟักตัว ประมาณ ๓ - ๕ วัน

การติดต่อ โดยการร่วมเพศ

อาการ ในผู้ชาย จะมีอาการปัสสาวะขัด แสบ มีหนองไหลจากท่อปัสสาวะ บางรายอาจมีอาการแทรกซ้อน เช่น ต่อมลูกหมากอักเสบ เป็นฝีที่ผนังของท่อปัสสาวะ ท่อปัสสาวะตีบตัน อัณฑะอักเสบ จนทำให้เป็นหมันได้

ในผู้หญิง จะมีตกขาว มีกลิ่นเหม็น ไม่คัน มีการอักเสบที่ท่อปัสสาวะ ปากมดลูก ทวารหนัก หลายรายไม่มีอาการ บางรายอาจมีอาการแทรกซ้อน เช่น ต่อมบาร์โทลินอักเสบ ปีกมดลูกอักเสบ ถ้ามีการอักเสบรุนแรงเมื่อหายแล้ว อาจทำให้ท่อรังไข่ตีบตันกลายเป็นหมันหรือทำให้ท้องนอกมดลูกได้

ในทารกแรกเกิด เชื้อหนองในอาจเข้าตาขณะคลอดผ่านช่องคลอดมารดาที่มีเชื้อหนองในอยู่ ถ้าไม่รีบรักษาอาจตาบอดได้

หนองในเทียม (Non-Specific Urethritis)

สาเหตุ เกิดจากเชื้อโรคหลายชนิด แต่ส่วนใหญ่เกิดจากแบคทีเรีย

ชื่อ Chlamydia Trachomatis

ระยะฟักตัว ประมาณ ๑ - ๔ สัปดาห์

การติดต่อ โดยการร่วมเพศ

อาการ ในผู้ชาย จะมีอาการแสบที่ปลายท่อปัสสาวะ ปัสสาวะขัด มีหนองไหล หนองมักจะเป็นมูกใส หรือมูกขุ่นๆ ไม่เป็นหนองข้นแบบหนองใน บางรายอาจมีอาการแสบที่ท่อปัสสาวะ และมีมูกออกเล็กน้อย โดยเฉพาะในช่วงเช้า

ในผู้หญิง ส่วนมากมักไม่มีอาการ ส่วนน้อยอาจมีตกขาว

หูดหงอนไก่ (Condyloma Acuminata)

สาเหตุ	เกิดจากเชื้อไวรัส ชื่อ Human Papilloma Virus
ระยะฟักตัว	ประมาณ ๓ เดือน
การติดต่อ	โดยการร่วมเพศและสัมผัสทางเพศกับผู้ป่วย
อาการ	เป็นติ่งเนื้ออ่อน สีชมพู คล้ายหงอนไก่ ชอบขึ้นตรงบริเวณรักแร้ ขาหนีบ ที่อับชื้นและอุ่น <u>ในผู้ชาย</u> มักพบที่อวัยวะเพศ ส่วนที่อยู่ใต้หนังหุ้มปลายท่อปัสสาวะและอัณฑะ <u>ในผู้หญิง</u> พบได้ที่ปากช่องคลอด ผนังช่องคลอด ปากมดลูก ทวารหนัก และฝีเย็บ หูดจะ เริ่มจากขนาดเล็กๆ และโตขึ้นเรื่อยๆ การตั้งครรภ์จะทำให้หูดโตเร็วกว่าปกติ ทารกที่คลอดผ่านทางช่องคลอด ของมารดาที่ป่วยเป็นโรคหูดหงอนไก่ ทารกจะติดเชื้อจากมารดาได้

หูดข้าวสุก (Molluscum Contagiosum)

สาเหตุ	เกิดจากการติดเชื้อ Poxvirus
ระยะฟักตัว	ประมาณ ๑ สัปดาห์ ถึง ๖ เดือน
การติดต่อ	ถ้าเป็นวัยหนุ่มสาวติดต่อโดยการสัมผัสทางเพศกับผู้ป่วย
อาการ	ระยะแรกจะเป็นตุ่ม ผิวเรียบ ขนาดเล็ก มีสีขาวตรงกลางตุ่ม มีรอยบุ๋ม จำนวนตุ่มที่เกิดขึ้น อาจมีมากหรือน้อยก็ได้ ถ้าใช้เข็มสะกิดตรงกลางแล้วบีบดูจะได้เนื้อหูดสีขาวๆ มักเป็นที่ท้องน้อย หัวหน่าว อวัยวะเพศ และโคนขาด้านใน

พยาธิช่องคลอด (Vaginal trichomoniasis)

สาเหตุ	เกิดจากเชื้อโปรโตซัว ชื่อ Trichomonas Vaginalis
ระยะฟักตัว	ประมาณ ๓ - ๒๘ วัน
การติดต่อ	โดยการร่วมเพศและสัมผัสทางเพศกับผู้ป่วย
อาการ	<u>ในผู้หญิง</u> จะมีตกขาวผิดปกติ มีกลิ่นเหม็น ระคายเคืองบริเวณอวัยวะเพศเจ็บปวดเวลา ร่วมเพศ คัน แสบปากช่องคลอด

ในผู้ชาย จะมีอาการเพียงเล็กน้อย มีของเหลวเป็นเมือกใสไหลออกมา หรือมีเมือกปนหนอง มีอาการคัน หรือเจ็บในท่อปัสสาวะ

เชื้อราช่องคลอด (Vaginal candidiasis)

สาเหตุ เกิดจากเชื้อรา *Candida albicans*

การติดต่อ จากการสัมผัสทางเพศกับผู้ป่วย หรือ เกิดจากสาเหตุอื่นๆ

อาการ ในผู้หญิง จะมีอาการคัน มากน้อยต่างกัน บางคนมีอาการปวดแสบ ปวดร้อน ระคายเคือง มีปัสสาวะขัดหรือบ่อยกว่าปกติ เจ็บในช่องคลอดระหว่างร่วมเพศ อาจมีตกขาวใสๆ หรือขาวขุ่น เป็นหนอง อาการที่พบบ่อยที่สุด คือบริเวณปากช่องคลอด มีสีแดงจัด บางรายพบได้ที่ขาหนีบ ต้นขา รอบทวารหนักและหัวหน้า

ในผู้ชาย มักมีอาการคัน ปวดแสบปวดร้อน หรือเจ็บที่อวัยวะเพศ บางครั้งมีเมือกสีขาวหรือมีหนองเล็กน้อยออกจากท่อปัสสาวะ

โลน (Pediculosis)

สาเหตุ เกิดจากเชื้อ *Phthirus Pubis* (Crab louse)

ระยะฟักตัว ประมาณ ๓๐ วัน

การติดต่อ สัมผัสทางเพศกับผู้ป่วย

อาการ ลักษณะคล้ายเหา อาศัยและออกไข่ตามรากขน ขอบคุดเลือด ทำให้คันบริเวณหัวหน้า รอบทวารหนัก หน้าอก ลำตัว รักแร้ ขนตา คิ้ว แต่ไม่พบที่ศีรษะ

หิด (Scabies)

สาเหตุ เกิดจากตัวไรชนิดหนึ่ง ชื่อ *Sarcoptes Scabiei*

ระยะฟักตัว ประมาณ ๒ - ๖ สัปดาห์

การติดต่อ โดยการสัมผัสใกล้ชิด หรือสัมผัสทางเพศ

อาการ จะมีตุ่มน้ำใส และตุ่มหนอง คัน ขึ้นกระจายทั้งสองข้างของร่างกาย มักจะพบที่ง่ามนิ้วมือ นิ้วเท้า ข้อศอก รักแร้ รอบหัวนม ก้น อวัยวะเพศ ข้อเท้า ข้อเข่า หลังเท้า จะคันมากโดยเฉพาะตอนกลางคืน

ควรปฏิบัติตนอย่างไร ขณะป่วย...และรักษา

๑. ควรงดร่วมเพศ รวมทั้งงดการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของโรค และการอักเสบลุกลาม
๒. ควรดื่มน้ำ – เบียร์ และของมีนเมาทุกชนิด
๓. ควรพาคู่่นอนไปตรวจ และรักษาโดยเร็วที่สุด
๔. รักษาความสะอาดของร่างกายและอวัยวะเพศอย่างสม่ำเสมอ
๕. ไม่ควรซื้อยารักษาตนเอง ควรตรวจรักษากับแพทย์เท่านั้น
 - เพราะอาจทำให้เชื้อดื้อยา รักษาไม่หาย และบดบังอาการและแพร่โรคติดผู้อื่นได้
๖. ไปรับการตรวจตามนัดทุกครั้ง และปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์
๗. ในผู้ชาย - ไม่ควรรีดอวัยวะเพศ เพื่อดูหนอง เพราะจะทำให้เกิดการอักเสบมากขึ้น
 - ให้กลั่นปัสสาวะอย่างน้อย ๔ – ๖ ชั่วโมงก่อนมาตรวจทุกครั้ง

เพื่อความปลอดภัย... ป้องกันไว้ดีกว่า...

การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

๑. ใส่ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ กับคนที่ไม่แน่ใจว่ามีเชื้อหรือไม่
๒. รักษาความสะอาดของร่างกายและอวัยวะเพศอย่างสม่ำเสมอ
๓. ไม่เปลี่ยนคู่นอน ควรมีสามีหรือภรรยาคนเดียว
๔. ไม่ควรมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุน้อย เพราะอาจขาดความรู้ในการป้องกัน
๕. ตรวจโรคเป็นประจำทุกปีเพื่อหาเชื้อโรค แม้จะไม่มีอาการใดๆ โดยเฉพาะคู่อีกกำลังจะแต่งงาน
๖. เรียนรู้ ศึกษาอาการของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์
๗. ไม่ควรมีเพศสัมพันธ์ขณะมีประจำเดือน เพราะจะทำให้เกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ได้ง่าย
๘. ไม่ควรมีเพศสัมพันธ์ทางทวารหนัก หากจำเป็นให้สวมถุงยางอนามัย
๙. ไม่ควรสวนล้างช่องคลอด เพราะจะทำให้เกิดการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ได้ง่าย

แหล่งอ้างอิง

สำนักงานโรคเอดส์ วัณโรค และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์. โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมควบคุมโรค (ไม่ระบุปี)

สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์. (๒๕๕๘). คู่มือการจัดการอบรมเรื่องเพศคุยได้ในครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ ๒.

กรุงเทพมหานคร. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

องค์การแพทย์. (๒๕๕๐). โครงการ “ก้าวอย่างเข้าใจ” คู่มือการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพศศึกษา สำหรับเยาวชนช่วงชั้นที่ ๓ (มัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓). กรุงเทพมหานคร: บริษัทเออร์เจนท์แทค.

